

Sme (Fórum)

2003

- **Martin C. Putna:** *Klaus, Zeman a ostatné pohromy* (15. 1. 2003, s. 11)

- [Prečo už spisovatelia nie sú duchovnými vodcami spoločnosti ako kedysi?] (...) Lebo (...) hovoria: Nás svet nezaujíma, my si len tak píšeme (...) [.]. Tak si len tak píšete, ale potom sa nečudujte, že to nezaujíma nikoho iného, len váš najbližší okruh priateľov a citieliek.

- **Ivan M. Havel:** *O nezrozumiteľnosti* (15. 1. 2003, s. ?) (celý článok)

- Hovorí sa, že príčinou nezrozumiteľnosti býva množstvo cudzích slov. Je iste pravda, že nezasväteného čitateľa by veľmi nepotešila veta: „Tak vzniká polyembryonálny embryóm s epitelovými cystickými štruktúrami charakteru blastocysty alebo mesoblastómu vitelinum.“ [.] Problém však nie je v cudzích slovách všeobecne, ale v slovách, ktoré nepoznáme. V nasledujúcej vete nie je nijaké cudzie slovo: „Každá riedka množina je chudá.“ [.] Možno nerozumieme, ale zdalo by sa, že stačí poznať definície. Ale ani tak to vždy nie je: „Ak pobyt necháva v sebe v predstihu vzrásť moc smrti, rozumie si, slobodný pre smrť, v premiére svojej vlastnej konečnej slobody, ktorá je vždy len v akte voľby, môže prevziať bezmoc ponechanosti seba samému a získať tak jasný pohľad pre náhody odomknutej situácie[.] (...)“ [.] píše Heidegger. Nepochybne to dáva zmysel, ale iba pre toho, kto preštudoval, premyslel a pochopil celý spis a teraz ho číta piaty raz. Všimnite si, že sa v tejto vete nevyskytujú slová cudzie či inak neznáme.

Zrozumiteľnosť nie je ani tak vecou slov ako celých textov a ani tak vecou textov ako čitateľovej zasvätenosti.

Zrozumiteľnosť iste nestačí na pochopenie textu – možno predsa povedať: „Rozumiem, ale nechápem!“ [.] Ak chceme nejaký text chápať, musíme aktívne spolupracovať. V humanitných odboroch sa dnes často hovorí o interpretácii textov, pri ktorej môže pohľad čitateľa prebiť zámer autora. No v prírodných a ešte viac exaktných vedách chceme vyčítať skôr to, čo mal pisateľ na mysli. Ale aj tu si často musíme vytvárať vlastné interpretácie, v nich sa nemôžeme vyhnúť určitej nepresnosti, ale bez nich by sme sa pri čítaní orientovali len veľmi ťažko. Každá ďalšia veta nám našu predstavu môže vylepšiť, spresniť či doplniť, môže ju však tiež zmiasť – potom si musíme hľadať predstavu inú. Autor by nám v tom všetkom mal pomáhať.

Myslím, že umenie písať zrozumiteľne a jasne patrí okrem čistého jazyka a pekného štýlu predovšetkým k schopnosti citlivo využívať onoho zvláštneho napätia medzi tým, čo je „skúsenostne blízke“ – známe, prirodzené a všedné – a tým, čo je „skúsenostne vzdialené“ – teda nové. Je to umenie používať metafory, a zároveň chrániť čitateľov pred tým, aby ich zaviedli zlým smerom. Napríklad: „Energia v aktívnom prostredí nejaký čas hromadíme a potom ju naraz vypustíme, ako keby sme zdvihli stavidlá rybníka, kam voda natekala postupne malým potôčikom.“ [.] Tomu predsa musí rozumieť aj ten, kto nevie, o aké aktívne prostredie ide, ba aj ten, kto ešte nikdy nevidel potôčiky, rybníky a stavidlá.

Mnohí autori si myslia, že budú zrozumiteľní, keď vypustia technické detaily. Pretože však zároveň chcú demonštrovať (komu asi?), že sú vedecky poctiví, upozorňujú na všetko, čo vynechali.

Máme mať dojem, že keby bolo viac miesta a keby bol povolený odborný jazyk, dalo by sa všetko napraviť. Tak asi vznikla napríklad táto obľudnosť: „Za istých špecifických predpokladov sú dobré dôvody domnievať sa, že niektoré na tento účel vhodné zvolené objekty sa za primeraných okolností a v náležitom prostredí môžu správať istým dosť zaujímavým spôsobom, ktorého opis by presiahol rámec tejto štúdie.“ [.] Tu sa na jazykovú nezrozumiteľnosť sťažovať nemôžeme.

- **Valér Mikula:** *Prečo sa málo hovorí o tom, ako sa u nás hovorí* (15. 1. 2003, s. 22)

- (...) kazijazyk (...)
- (...) namiesto dakedajších záchodových stien [máme] internetové diskusné fóra (...)

- **Daniel Hevier:** *Slová nepotrebujú kriminál* (11. 10. 2003, s. 13)

- Cudzie slová nás učia byť citlivými na rodný jazyk. Učia nás, že prekliatie slov je v ich nepresnosti a ambivalentnosti.
- Cudzie slová robia inventúru, čo všetko nemáme v našej realite, a teda ani v našom jazyku.